

DWINGENDE OPVOEDING EN GEWELDDADIG GEDRAG

Discriminatie en uitsluiting vormen katalysator

De belangrijkste factor in de ontwikkeling van geweld en crimineel gedrag bij Marokkaanse jongeren heeft meer te maken met dwingende opvoedingspatronen dan met etnische afkomst. Socialisatie in een autoritaire omgeving bevordert gewelddadig en crimineel gedrag. Maar ook discriminatie en uitsluiting en spelen een rol.

MIEKE KOMEN

‘Criminele Marokkanen’ is in korte tijd een algemeen etiket geworden, kopte het NRC Handelsblad onlangs (16 maart 2010). De beeldvorming over Marokkaanse jongeren is onverminderd slecht, schrijven medewerkers van het Sociaal en Cultureel Planbureau in het *Jaarrapport Integratie 2009*.

Marokkanen zijn oververtegenwoordigd in de statistieken van politie en justitie. In vijf Nederlandse gemeenten is minimaal een vijfde van het aantal aangehouden verdachten van Marokkaanse afkomst. Dit blijkt uit recent onderzoek van het Korps landelijke politiediensten. Er doen allerlei verklaringen de ronde voor de relatief hoge

criminaliteit onder Marokkanen. Geen enkele heeft echter voldoende kunnen onderbouwen waar de oorzaken liggen. Etnische afkomst heeft veel aandacht gekregen, terwijl de aandacht volgens recente onderzoeken meer uit zou moeten gaan naar opvoeding.

DWINGEND GEDRAG

Marokkaanse jongeren worden vaker gesocialiseerd met patronen die in hoge mate dwingend zijn. De bekende Amerikaanse klinisch psycholoog Patterson lanceerde hiervoor de term *coercive behavior*. Volgens Patterson is een dwingende opvoedingsstijl de belangrijkste voorloper én voorspeller van gewelddadig gedrag.

▲ *Peer groups* kunnen bakermat zijn voor criminele daden.

Een gemeenschappelijk kenmerk van jongeren die gewelddadig gedrag vertonen is dwingendheid. Ze proberen hun doelen te bereiken door verbale of fysieke dreiging en geweld. Dit dwingende gedrag hebben ze geleerd in hun gezinssituatie, in interactie met ouders en andere gezinsleden. Het zijn waarschijnlijk de kinderen die een ‘kwetsbaarheid’ in zich dragen – bijvoorbeeld kinderen met ADHD of een betrekkelijk lage intelligentie – die dit gedrag eerder zullen kopiëren.

Een dwingende opvoedingsstijl kenmerkt zich door straf. Het betreft hier ►

► zowel verbaal (uitschelden, verwijten, kleineren) als fysiek straffen. Vanwege deze thuissituatie vermijden de kinderen hun ouders zoveel mogelijk. De verwijdering die daardoor ontstaat, maakt dat de kinderen zich sterk op leeftijdgenoten gaan oriënteren en liefst op die met vergelijkbare ervaringen. Zo kunnen ze een eigen identiteit ontwikkelen en creëren ze een straatcultuur. Deze *peer group*, gesocialiseerd volgens een zelfde dwingend gedragspatroon, kan een bakermat zijn voor antisociale en criminele daden.

KLAPPEN

Trees Pels verrichtte verschillende onderzoeken naar opvoeding in Marokkaanse gezinnen. Haar interviews met Marokkaanse jongeren laten zien dat in veel gezinnen sprake is van een hoge mate van autoritaire controle. Respect voor ouderlijk gezag is een centrale waarde. In vergelijking met Nederlandse ouders zijn Marokkaanse ouders minder gewend om problemen uit te praten en treden zij repressiever op met straf en slaag als belangrijke opvoedingsmechanismen.

Vaders brengen traditioneel veel tijd buitenshuis door. Ze bemoeien zich niet of nauwelijks met de opvoeding van hun kinderen. De vader is iemand die gehoorzaamd moet worden, met respect behandeld en niet degene met wie de kinderen problemen bespreken. Voor zover kinderen wel problemen met hun vader delen, loopt de communicatie meestal via de moeder die een *go between* functie heeft. In tegenstelling tot vaders (en zonen) zijn moeders en dochters vaker thuis. De kans dat meisjes een stabiele hechtingsrelatie ontwikkelen met hun moeder is veel groter dan die voor jongens met hun vader.

OPVOEDING VERANDERT

In haar onderzoeken concludeert Pels dat de opvoeding in Marokkaanse gezinnen in Nederland in beweging is. De stijl verschuift naar een minder autoritaire socialisatie. Vooral de beter opgeleide moeders richten zich vaker op de Nederlandse samenleving. Met name onder moeders en dochters constateert Pels ingrijpende veranderingen. De moeders steunen hun dochters meer dan voorheen. Dankzij nieuwe opvattingen over het belang van onderwijs, is de jongere dochter vaak hoger opgeleid dan haar oudere zus.

Traditionele vaders boeten in aan macht

en aanzien. In de ogen van hun kinderen hebben ze weinig status, vanwege hun lage maatschappelijke positie en hun gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal. Sommige vaders reageren hierop met een hernieuwd 'bevelsoffensief', door extra streng en straffend op te treden. Anderen proberen daarentegen nieuwe omgangsvormen te ontwikkelen en door overleg en onderhandeling om te gaan met de wensen en verlangens van hun kinderen.

Hoewel opvoeding een belangrijke indicator is voor later gedrag, kan opvoeding alleen niet verklaren waarom juist Marokkaanse jongeren oververtegenwoordigd zijn in de criminaliteitstatistiek. Een dwingende opvoedingstijl is immers niet alleen aangetroffen binnen Marokkaanse gezinnen. Ook andere groepen in de sa-

Traditionele vaders boeten in aan macht en aanzien: in de ogen van hun kinderen hebben ze weinig status

menleving hanteren dezelfde manier van opvoeden.

Om beter zicht te krijgen op de achtergronden van Marokkaanse criminaliteit is het nodig twee andere factoren te introduceren: emancipatie, discriminatie en voor al de samenhang hiertussen.

INTEGRATIE

In een essay uit 2002 over de oorzaken van criminaliteit onder allochtonen laat criminoloog Frank Bovenkerk zien dat Marokkanen in Nederland veel sneller zijn geïntegreerd dan andere groepen migranten. De instroom van Marokkaanse jongeren in het hoger onderwijs is de afgelopen jaren bijvoorbeeld verdubbeld. In vergelijking met Marokkaans-Nederlandse leerlingen hebben Turks-Nederlandse leerlingen aan het einde van het basisonderwijs een grotere taalachterstand. Turkse Nederlanders zitten veel meer in een etnische enclave. De integratie van Marokkanen heeft zich sneller en succesvoller ontwikkeld dan die van andere nieuwkomers.

Paradoxaal genoeg hangt deze toegenomen integratie samen met de omvang van de criminaliteit (Komen 2007). Crimineel gedrag komt vaker voor bij jongeren die goed geïntegreerd zijn, concluderen ook wetenschappers van het Nicis instituut (2009).

DISCRIMINATIE

Marokkaanse jongeren hebben vandaag de dag meer kansen dan hun vaders maar minder kansen dan hun autochtoon-Nederlandse leeftijdgenoten. Op veel terreinen ondervinden deze jongeren geregeld discriminatie. Politie, politici en andere 'gevestigden' tonen hun gevoelens van afkeer steeds openlijker. Juist de tweede en derde generaties pikken dat niet. Het gaat hier immers om jongeren, veelal geboren en getogen in Nederland, die hun capaciteiten hebben ontwikkeld en die, als ze op het punt staan om hun vleugels uit te slaan in de samenleving, worden geconfronteerd met discriminatie en sociale uitsluiting. Uitsluiting kan woede en crimineel gedrag veroorzaken en soms zelfs leiden tot radicalisering. Uit literatuuronderzoek van Buijs en Harchaoui (2003) blijkt dat met name hoger opgeleide Ma-

rokkaanse jongeren uit de tweede en derde generatie vatbaar zijn voor radicalisme.

Of jongeren die zich afgewezen voelen, apathisch worden of vijandig en vol verzet, is afhankelijk van de fase van het emancipatieproces waarin de groep zich bevindt. Juist in gelijker wordende relaties, zoals die tussen Marokkaanse en autochtone Nederlanders, is sprake van toename van criminaliteit onder tweede en derde generatie 'minder machtigen' en van meer irritatie, afkeer en conflicten tussen gevestigden en buitenstaanders.

Zowel dwingende opvoedingspatronen als uitsluiting buitenshuis blijken gewelddadig gedrag onder Marokkaanse jongeren te bevorderen. Daarbij is een belangrijke factor dat Marokkanen minder opgesloten zitten in een eigen etnische enclave dan andere migranten. De jongeren om wie het gaat, zijn geen Marokkanen meer maar voelen zich ook niet geaccepteerd door de Nederlandse samenleving. Juist doordat deze tweede en derde generatie migranten hun capaciteiten hebben ontwikkeld en hun positie versterkt, komen vooroordelen en discriminatie bij hen harder aan dan bij hun ouders. ●

Mieke Komen is senior onderzoeker en projectleider bij Pharos.

De literatuur waarop dit artikel is gebaseerd is op te vragen bij de redactie.

Marokkaanse jongeren ondervinden geregeld discriminatie: de tweede en derde generaties pikken dat niet